

บทคัดย่อ

การศึกษาความชุกของการติดเชื้อ *Opisthorchis viverrini* (*O. viverrini*) ในจังหวัดสุรินทร์ โดยการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ ภาคตัดขวาง โดยการวินิจฉัยการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับจากการตรวจจุลจากระดับด้วยวิธี modified Kato's thick smear จำนวนอุจจาระจำนวน 319 ตัวอย่าง จากกลุ่มตัวอย่าง เพศ ชาย 141 คน เพศ หญิง 178 คน ช่วงอายุ 5-90 ปี ผลการศึกษาพบการติดเชื้อ *O. viverrini* คิดเป็นความชุกร้อยละ 2.68 โดยพบในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ช่วงอายุที่พบการติดเชื้อสูงที่สุดคือ 51-60 ปี การติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา พื้นที่ที่พบการติดเชื้อพบสูงที่สุดในอำเภอท่าตูม สังขะ บัวเชด ศรีณรงค์ กาบเชิง

การสร้างสมการพยากรณ์ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับโดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้นจากตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปรของปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับพบว่าตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับ ได้แก่ ความหนาแน่นของประชากร ระดับทัศนคติ ปริมาณน้ำฝน และการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพื้นที่ลุ่ม ผลการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์วิเคราะห์หาพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับในจังหวัดสุรินทร์พบว่าแผนที่พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับในจังหวัดสุรินทร์ อำเภอศรีณรงค์มีพื้นที่เสี่ยงระดับมากที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะโภชนาการของเด็กวัยเรียนและการติดเชื้อพยาธิใบไม้ของเด็กรับเรียนในจังหวัดสุรินทร์ ในเด็กวัยเรียนอายุระหว่าง 6-14 ปี จำนวน 462 ราย ผลการตรวจจุลจากระไม่พบเด็กรับเรียนติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับ จากการสัมภาษณ์พบว่า เด็กวัยเรียนมีพฤติกรรมรับประทานปลาน้ำจืดดิบ เด็กวัยเรียนที่มีน้ำหนักก่อนซำงน้อยมีความสัมพันธ์กับพื้นที่มีรายงานการระบาดของพยาธิใบไม้ตับ น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ที่มีรายงานการติดเชื้อ ดังนั้น การให้ความรู้ด้านโภชนาการจึงมีความสำคัญในเด็กกลุ่มนี้ การให้สุขศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นแก่เด็กและญาติ

การศึกษาผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถของตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับของประชากรกลุ่มเสี่ยงในอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องโรคพยาธิ ใบไม้ในตับมากกว่าก่อนการทดลอง ส่วนการปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับสูงกว่าก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ พยาธิใบไม้ตับ การป้องกันและควบคุมโรค

Abstract

This study aimed to determine *Opisthorchis viverrini* infection in Surin province, Northeast Thailand. *O. viverrini* infection was determined using modified Kato's thick smear technique. Stool examinations showed that 2.68% were infected with *O. viverrini*. Male were slightly more likely to be infected than females, but the difference was not statistically significant. The *O. viverrini* infection was frequently in the 51-60 year age group. *O. viverrini* infection was found to be positively associated with the education and occupation. The highest prevalence was found in Thatum and followed by Sunkaa, Bauched, Srinarong, Kabcheang, respectively.

The potential Opisthorchiasis associated factors were able to be calculated by using the equation. The morbidity rates were significantly associated with the following population density, attitude of prevent CHCA, annual rainfall as well as with the following land use, water reservoirs. Opisthorchiasis epidemic factors were able to identify high risk areas covering Srinarong districts.

The nutritional status among schoolchildren was conducted. 462 children aged between 6-14 years were enrolled. Children were not infected with *O. viverrini* in this study. 15.8% of them consumed under-cooked particularly cyprinoid fish. Children with slightly underweight was statistically significant associated *O. viverrini* infection.

This quasi-experimental study aimed to assess the effectiveness of a health education program based on self-efficacy and social support in ThaTum district. Participants were purposive selected with a history of opisthorchiasis. The experimental group received a health education program for 3 months. The results revealed that the experimental group had mean score of knowledge higher more than before the experiment. The mean scores of practice were higher than before the experiment. The mean scores of perceived susceptibility and perceived severity, all well as perceived benefits and perceived barriers to prevention were also higher than before the experiment and in the control group.

Keyword Liver Fluke, Prevention and Control